

Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935

Sinan Ateş, Yücel Namal, Muhibbe Erdoğan

Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2019, 224 Sayfa, ISBN:978-605-155-778-6

Beyza KÖSE*

Bu eserde, yazarlarımız harf inkılâbına kadar olan süreci ele almış, millet mekteplerini anlatmış ve 1928-1935 yılları arasındaki Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri konusunu Zonguldak ili çerçevesinde incelemişlerdir. Uygarlığın anahtarı olarak kabul edilen yazı, aynı zamanda uygarlığın geleceğe taşınmasını sağlayan bir araçtır. Yazı düşünceyi kalıcı kılar. Yazı, ilk olarak M.Ö. 3200 yıllarında ortaya çıkmıştır. Farklı milletler tarafından, farklı şekillerde kullanılmıştır. Türkler, tarih boyunca birçok alfabe değiştirmişlerdir. Türk yazı dilinin ortaya çıkışı da ilk milli alfabemiz olan Göktürk alfabesi ile başlar. Türkler farklı coğrafyalarda, birbirlerinden oldukça farklı yaşamlar sürdürmüş ve bunun doğal tarihi sonuçlarından biri de kullanmış oldukları yazı sistemleri olmuştur. Uygur, Mani, Brahmi, Arap ve son olarak Latin alfabesi gibi pek çok yazı sistemiyle, sözlerini kalıcı bir eser haline getirmişlerdir. Yazarlarımız kitabın giriş kısmında, bu alfabelerden bahsetmiş ve özellikle Arap alfabesinin, Türkçeye olan uyumsuzluğundan doğan tartışmaları incelemişlerdir. Türk yazı devrimine neden gereksinim

*Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cumhuriyet Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, beyzakose6078@hotmail.com

duyulduğundan ve bu hususta gerçekleşen tartışmaların ilk kıvılcımından, son basamağına kadar kapsamlı araştırmalar ile okuyucuyla buluşturmuşlardır. Bu sürecin ne kadar uzun ve zor şartlar altında gerçekleştiğini görmemiz, bu eserle oldukça mümkündür.

Kitabın içeriğine geçmeden, yazarların kim olduklarına bakalım. Sinan Ateş, 1984 tarihinde Bursa’da dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini ve liseyi memleketinde okumuştur. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünü 2006 yılında bitirmiş ve 2007 yılında aynı üniversitede yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2018 yılında Hacettepe Üniversitesi doktora eğitimini tamamlamıştır. Yazar, evli ve iki çocuk babasıdır. Yücel Namal, 1982 yılında Manisa’nın Akhisar ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Yalova’da tamamlamıştır. 1999-2003 yılları arasında, Muğla Üniversitesi’nde Tarih bölümünde öğrenim görmüştür. 2007 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nde yüksek lisans başlamış ve 2008 yılında mezun olmuştur. 2013 yılında Ankara Üniversitesi’nden doktora mezunu olmuştur. 17 Kasım 2008 tarihinden itibaren, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümünde okutman olarak göreve başlamış ve halen öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Muhibbe Erdoğan, 1987 yılında Manisa Salihli’de doğmuştur. İlköğrenimini Salihli’de tamamlamış. 2005-2009 yılları arasında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğrenim görmüştür. 2011 yılında, Kırıkkale Üniversitesi’nde başlamış olduğu yüksek lisans programından 2014 yılında mezun olmuştur. 2018 yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi’nde doktora başlamış olup, eğitimine halen devam etmektedir.

Kitabın birinci bölümü, harf inkılabının öncesinde oluşan sancılı dönemin Zonguldak’ta nasıl ilerlediği ve inkılâbın uygulanma aşamasına gelindiğinde hangi faaliyetlerde bulunulduğu, yerel gazeteler de kaynak gösterilerek ele alınmıştır. Harf devrimine gelene kadar, Zonguldak’ta bulunan okullar, mevcutları ve kimlerin öğrenim gördüklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet kurulmadan önce ilin okuryazar oranı ve harf inkılâbının uygulanma aşamasına gelindiğinde görülen okuryazar sayısı da bizlere, inkılâbın belirli aşamalardan geçerek uygulandığını açıkça gösteriyor. Yeni harflerin kabulünden sonra, Zonguldak’ta ve tüm yurt genelinde, hükümetin, sivil toplum örgütlerinin ve basının, bu harfleri halka tanıtmaya ve öğretmeye çabasından bahsedilmiştir. Bu tanıtım ve öğretim çalışmalarının, devrimin gerçekleşmesinden daha önce, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün, Sarayburnu konuşmasından sonra giderek hızlandığını bilmeliyiz. Basının, bu inkılâba bakış açısına örnek olarak, Türk Sözü gazetesinde yayımlanan, *“Türk Sözü iki aydır sevimli okuyucularının mümâreselerini (alışma) temin için bütün varlığını koymuştur. Son teşrinin son günü de bütün gençliğe ma’kes (akış yeri) olarak, eski harflere uğurlar olsun dedikten sonra bugün, bu en mübarek bayram gününde tarihin ve medenî dünyanın huzuruna yeni elbisesiyle çıkıyor. Bugün hakiki sevinç ve dernek günüdür. Yaşasın inkılâp.(s.66)”* haberi de kitapta, yerinde bir alıntı olarak verilmiştir.

Kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerinde, yeni harflerin, okulla bağlantısı bulunmayan yetişkin halka öğretilmesi amacıyla kurulmuş olan, Millet Mekteplerinin birçok yönü, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerinden de faydalanılarak anlatılmıştır. Millet mekteplerinde, vatandaşlara yalnızca yeni harflerimiz

öğretilmekle kalmamış, “*Kıraat ve Tahrir, Hesap ve Ölçüler, Sağlık Bilgisi ve Yurt Bilgisi*(s.95-100)” gibi dersler de vatandaşa, artı değerler katmak için öğretilmiştir. Kitapta bu derslerin içerikleri tamamen okuyucuya aktarılmıştır. Üçüncü bölümde, Zonguldak ilinde faaliyet gösteren millet mektepleri ele alınmıştır. Bu bölümde dönemin gazetelerinden faydalanarak mekteplerdeki mevcut vatandaşlar hakkında bilgiler tablolar halinde verilmiştir. Yine tablo halinde, millet mekteplerinin bütçeleri hakkında bilgiler de detaylarıyla verilmiştir. Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğünden faydalanılarak, her yılın ayrı ayrı sayısal verileri etraflıca işlenmiş ve 1928-1935 yılları arasındaki öğretimlerin verileri üzerine genel bir değerlendirmede de bulunulmuştur.

Kitabın son bölümünde, harf inkılâbı sonrasında, *Zonguldak* ve *Bartın* gazetelerinde 1929-1938 yılları arasında yayımlanan makalelere yer verilmiştir. Kitabın ekler kısmında, harf inkılâbı ve millet mektepleriyle alakalı, tebligat, tamim, kanun, talimatnameler ve görevlere yer verilmiştir. Belgeler bölümünde, konuyu destekleyen ve dönemi, okuyucunun gözünde canlandırmasında etkisi olabilecek görsellere yer verilmiştir.

Kitapta dipnot gösterilen kaynaklar, bu konuda yetkinliği olan akademisyenlerin, önem arz eden eserlerinden seçilmiştir. Objektif ve bilimsel bir çalışma olduğunu söylemekte yarar vardır. Kitap bir akış içerisinde, konudan sapmayıp, bilgi verir niteliktedir. Eklenen tablolar ve istatistiki veriler, okurken anlamada yardımcı unsurlar oluşturuyor. Kitabın dili, inkılâbın yapıldığı tarihten alıntılar olmasına rağmen oldukça akıcı, sıkmayan, anlaşılır ve gayet açıktır. Zonguldak kent tarihi üzerine çalışmaları bulunan Doç. Dr. Yücel Namal, Zonguldak tarihi açısından büyük önem arz eden bu konuyla da çalışmalarına bir yenisini eklemiştir.

Yazarların bu eseri oluştururken edindikleri öncelikli amaç, harf inkılâbının öncesinde ve uygulama aşamasında Zonguldak ilinde ne gibi çalışmalar yapıldığı hakkında bilgi vermektir. Tarihimiz açısından oldukça önem teşkil eden bu konunun, Türklerin ilk milli alfabesi olan Göktürk alfabesinden itibaren incelenmeye başlanması, evvelden beri çözüme kavuşturulması gereken bir husus olduğunu göstermektedir. Yazarlar konuyu ele alırken, olayları ve olup biten her şeyi adım adım işleyip, mantık çerçevesinde bir düzleme oturtmayı başarmışlardır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, yapılmasına ihtiyaç duyulan bu inkılâbın, dini gerekçeler gösterilerek sürekli ertelendiği ve 1928 yılında sorunun tamamen çözülmesi için resmi adım atıldığı bilinmektedir. Eserde görüldüğü üzere, dönemin gazetelerinden alıntılarla konunun, somut detayları da paylaşılmıştır. Yazarların, anlatmak istedikleri ve bu isteklerini analizler eşliğinde okuyucuyla buluşturmaları, okuma sürecinde okuyucunun kafasında, soru işaretlerine yer vermemesini sağlamıştır. Harf inkılâbıyla alakalı şu ana kadar yazılmış olan birçok eserden faydalanılmış, konunun alanında genel geçer görüşlerin dışına çıkmadığı gibi herkes tarafından bilinen durumların tekrar da edilmediği özgün bir eser olabilmektedir.

Sonuçta bu eser, Cumhuriyet tarihimizin inkılâpları arasında olmazsa olmaz en mühim inkılâbına, yalnızca Zonguldak ili çerçevesinde değil, tüm ülkede nasıl gerçekleştiği, başarı sağlanması için ne gibi çalışmalar yapıldığı gibi konularda yetkin bilgiler vermektedir. Dil, bir ulusu temsil eden en önemli unsurların başında gelir. Bu eserle beraber, dilimizin hangi aşamaları geçip bu noktaya ulaştığını görmek mümkündür.